

Streszczenie rozprawy doktorskiej mgr Igi Małobęckiej-Szwast pt. „Rola dużych danych w ocenie nadużycia pozycji dominującej przez platformy internetowe oparte na danych w unijnym prawie konkurencji”

Duże dane (ang. *big data*) stały się kluczowym zasobem dla dostawców platform internetowych i niezbędnym składnikiem ich usług. Duże dane, rozumiane jako zasób informacji charakteryzujący się tak dużą ilością, szybkością i różnorodnością, że wymaga specyficznej technologii i metod analitycznych, aby przekształcić go w wartość, przyczyniają się do sukcesu rynkowego dominujących platform internetowych, takich jak Google, Facebook czy Amazon. Modele biznesowe platform internetowych opartych na danych bazują na przetwarzaniu i monetyzacji danych, a duże dane stały się siłą napędową ich praktyk rynkowych. W kontekście tych zmian, głównym celem rozprawy jest analiza, czy i jeśli tak, to w jaki sposób należy dostosować unijne ramy prawne dotyczące oceny nadużywania pozycji dominującej na podstawie art. 102 TFUE, tak aby uwzględnić zagrożenia dla konkurencji wynikające z powszechnego wykorzystania dużych danych przez platformy internetowe oparte na danych.

Analiza przeprowadzona w rozprawie prowadzi do wniosku, że obecne unijne ramy prawne w zakresie oceny nadużywania pozycji dominującej na podstawie art. 102 TFUE wymagają dostosowania w taki sposób, aby uwzględniały one specyfikę platform internetowych opartych na danych oraz rolę dużych danych w ich działalności i potencjalnie abuzywnych praktykach opartych na danych. Wydaje się jednak, że pojęcia i instrumenty prawa konkurencji, na których obecnie opiera się ocena praktyk zgodnie z art. 102 TFUE, są wystarczająco elastyczne, aby należycie uwzględniać specyfikę platform internetowych opartych na danych, a także wpływ dużych danych na ich siłę rynkową i praktyki rynkowe.

Zgodnie z dwuetapowym podejściem do oceny pozycji dominującej zgodnie z art. 102 TFUE, w pierwszej kolejności, analizie poddane zostało zagadnienie definicji rynku właściwego dla platform internetowych opartych na danych. W tym względzie zaproponowano zdefiniowanie oddzielnych rynków dla każdej grupy klientów platformy internetowej i uwzględnienie wzajemnych zależności istniejących między tymi grupami podczas dalszej analizy, zgodnie z tzw. wielorynkowym podejściem do definicji rynku właściwego. Choć szczególne cechy platform internetowych i duże dane rodzą trudności przy stosowaniu obecnych zasad konkurencji, wydaje się, że nie ma potrzeby wprowadzania żadnych istotnych zmian w obecnych ramach dotyczących definicji rynku właściwego. W ocenie autorki, rola dużych danych w działalności platform internetowych może być odpowiednio i wystarczająco uwzględniona na etapie oceny siły rynkowej.

W drugim kroku, w celu uchwycenia roli dużych danych w sile rynkowej platform internetowych, proponuje się dostosowanie obecnych ram oceny pozycji dominującej do specyfiki platform internetowych opartych na danych, w tym zależności ich modeli biznesowych od dużych danych. Przy ocenie siły rynkowej platform internetowych rekomenduje się w szczególności zwrócenie uwagi na następujące czynniki: (1) bezpośrednie i pośrednie efekty sieciowe, (2) wzorzec korzystania z usług (tj. multi-homing lub single-homing użytkowników) i stopień zróżnicowania platformy, (3) koszty zmiany dostawcy i efekt „uzależnienia” klienta, zarówno po stronie użytkowników, jak i reklamodawców, (4) potencjalna konkurencja oraz (5) dostęp do danych istotnych dla konkurencji i możliwość ich monetyzacji. Jak wynika z rozprawy, w pewnych okolicznościach duże zbiory danych mogą zapewniać przewagę konkurencyjną i wpływać na siłę rynkową platform internetowych opartych na danych. Duże dane mogą być jednak jednym z wielu czynników świadczących o pozycji dominującej i należy oceniać go w połączeniu z innymi istotnymi czynnikami. W szczególności, uprzywilejowany dostęp do dużych danych i lepsze możliwości ich monetyzacji nie mogą stanowić jedynej podstawy do stwierdzenia, że przedsiębiorstwo posiada pozycję dominującą.

W pracy wykazano, że pojawienie się dużych danych jako kluczowego zasobu w działalności platform internetowych może prowadzić do wyodrębnienia nowej kategorii praktyk stanowiących nadużycie pozycji dominującej na mocy art. 102 TFUE, które opierają się na danych. Nadużycia oparte na danych rozumiane są jako nadużycia, które są motywowane chęcią zebrania jak największej ilości danych, mają na celu uniemożliwienie konkurentom dostępu do cennych zbiorów danych, albo są możliwe dzięki kontroli nad określonymi danymi. Omówione zostały przykłady jednostronnych praktyk platform internetowych opartych na danych, które mogą prowadzić do nadużycia pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE. Obejmują one zarówno nadużycia wykluczające (np. odmowa udzielenia dostępu do danych, które są niezbędnym wkładem do produktu lub usługi, czy wykorzystanie danych konkurentów w celu faworyzowania własnych produktów) oraz nadużycia eksploatacyjne (np. nadmierne gromadzenie danych, stosowanie spersonalizowanych cen lub ograniczeń dotyczących przenoszenia danych). Pomimo iż zastosowanie ugruntowanych teorii szkody do niektórych z tych praktyk może rodzić trudności, podobnie jak ustalenie, że praktyki te stanowią nadużycie w rozumieniu art. 102 TFUE, analiza przeprowadzona w pracy prowadzi do wniosku, że art. 102 TFUE jest narzędziem wystarczająco elastycznym, aby na jego podstawie dokonywać oceny potencjalnie abuzywnych praktyk opartych na danych.